

منشور حقوق شهروندی در ایران و جهان - ۳

سید جواد حسینی

مهم‌ترین منشورها، بیانی‌ها و اعلامیه حقوق شهروندی و بشري عبارتند از:

۱- منشور شهروندان شیبایی ژاپن در سال ۱۹۹۷ میلادی نگاشته شد که در آن بر شهری مبتنی بر رفاه، مشارکت‌جویی و مساعد برای همه با فضای سبز مناسب امن و مطلوب برای زندگی سالم و بانشاط و احترام به حقوق همه شهروندان تاکید شده است. ۲- سند منشور آفریقایی حقوق مردمان و بشریت است که حاصل يك گردهمایی رسمی در سال ۱۹۸۱ در آفریقا است و در جهت احقاق حقوق ساکنین قاره آفریقا تدوین و تصویب شده است. ۳- منشور کانادایی حقوق و آزادی‌ها بود. این منشور در سال ۱۹۸۳ نگاشته شده است و بیشتر ناظر بر دیدگاه مردمان امریکای شمالی در حوزه حقوق شهروندی است و بر ضرورت حفظ محیط‌زیست، مراقبت و حمایت از افراد در معرض خطر، حق رای دادن و انتخاب شدن تاکید می‌نماید. ۴- اعلامیه حقوق بشر و شهروند فرانسه است که در سال ۱۹۷۹ پس از انقلاب کبیر فرانسه در صحن مجمع عمومی فرانسه به تصویب رسید. برابری انسان‌ها، حفظ آزادی، مالکیت، امنیت تعلق اصل و بنیان حاکمیت به ملت، التزام به قانون و احترام به عقاید همه، تعهد دولت به همه مردم از جمله مفاد مهم این اعلامیه به شمار می‌رود. ۵- منشور جهانی حقوق شهری در سال ۲۰۰۴ در بارسلونا و اجلاس کیوتو، که به مباحث شهر، شهرنشینی و حقوق ساکن شهرها پرداخته است. نفي تبعیض، اداره دموکراتیک شهر، حق شهروندان برای اداره امور شهر و پیشرفت، حمایت خاص از گروه‌های آسیب‌پذیر در شهر، توسعه متعادل و متوازن شهری، حق مشارکت شهروندان در تصمیم‌گیری‌های شهری، مدیریت شفاف شهری، حق برخورداری شهروندان از محیط‌زیست سالم از جمله موارد و مفاد مهم این بیانیه به شمار می‌رود. ۶- منشور اروپایی حقوق که در سال دوهزار در راستای ایجاد اروپای واحد و در پارلمان اروپا به تصویب رسید. حق کرامت انسانی منع شکنجه بردگی، کار اجباری، حق استقلال و امنیت، آزادی تفکر عقیده و مذهب، اجتماعات و انجمن‌ها، برابری در برابر قانون، حقوق زنان و کودکان

و سالمندان، سلامت و محیط‌زیست از جمله موارد مهم این بیانیه می‌باشد. ۷- منشور مردم که این منشور در سال 2001 بر مبنای یکی از معتبرترین اسناد حقوقی انگلستان یعنی منشور کبیر نگاشته شد و از ضرورت وجود دولت محلی و پاسخگو و شفاف به عنوان مهم‌ترین محور حقوق شهروندی یاد می‌کند. مبانی و محورهای مشترک حقوق شهروندی در بیانیه‌های مذکور و منشور مهم حقوق شهروندی در ۷ اصل قابل جمع‌بندی است: ۱- همه افراد جامعه حق دارند از احترام برخوردار باشند. ۲- همه افراد جامعه حق دارند آزادی و اختیار داشته باشند. ۳- همه افراد جامعه حق امنیت کامل را دارا هستند. ۴- همه افراد جامعه باید رفاه نسبی داشته باشند. ۵- همه افراد جامعه حق دانش آگاهی و اطلاعات را دارند. ۶- همه افراد جامعه حق پیشرفت و تعالی و برنامه‌ریزی دارند. ۷- همه افراد جامعه در برابر سعادت جمعی اعضای جامعه مسوولند.

۲۱ محور و اصل و مواد منشور حقوق شهروندی در جامعه ایران: این ۲۱ محور عبارتند از: حق حیات، سلامت و کیفیت زندگی در ۶ ماده، حق کرامت و برابری انسان‌ها در ۵ ماده، حق آزادی و امنیت شهروندی در ۳ ماده، حق مشارکت در تعیین سرنوشت در ۴ ماده، حق اداره شایسته و حسن تدبیر در ۶ ماده، حق آزادی اندیشه و بیان در ۵ ماده، حق دسترسی به اطلاعات در ۳ ماده، حق دسترسی به فضای مجازی در ۳ ماده، حق حریم خصوصی در ۷ ماده، حق تشکیل تجمع و راهپیمایی در ۴ ماده، حق تابعیت اقامت و آزادی، رفت و آمد در ۸ ماده، حق برخورداری از دادخواهی عادلانه در ۱۲ ماده، حق اقتصاد شفاف، حق مسکن و حق مالکیت هر کدام در ۲ ماده، حق اشتغال و کار شایسته در ۸ ماده، حق رفاه و تامین اجتماعی در ۱۰ ماده، حق دسترسی و مشارکت فرهنگی و حق آموزش و پژوهش هر کدام در ۸ ماده، حق محیط سالم و توسعه پایدار در ۳ ماده و حق صلح، امنیت و اقتدار ملی در ۵ ماده.

در جمع‌بندی این قسمت از موضوعات حقوق شهروندی می‌توان ادعا کرد در مرحله نظری و در قالب تدوین و تصویب ابعاد حقوق شهروندی منشور حقوق شهروندی در جامعه ایران از جامعیت بالایی برخوردار است به گونه‌ای که تمامی ابعاد حقوق شهروندی در بیانیه‌ها و اسناد بین‌المللی را پوشش داده و شامل می‌شود. گرچه در مرحله اجرا و عمل فاصله با این منشور عمیق است.